

Ρήγης Βελεστινλής, Προσωπογραφία, Σ.Η. Παρασκευάς (β' μισό 19ου αι.)
Λιθογραφία, Εθνική Πινακοθήκη.

ΡΗΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΗΣ

(1757-1798)

Α' Ο ΒΙΟΣ

Tα διαθέσιμα βιογραφικά στοιχεία για τον Ρήγα Βελεστινλή είναι ελάχιστα. Ωστόσο, θεωρούνται αρκετά για να προσδιορίσουν μια πορεία.

Γεννήθηκε στο Βελεστίνο της Θεσσαλίας, όπου η αρχαία πόλη Φερές, από εύπορη οικογένεια. Έμαθε τα πρώτα γράμματα στο χωριό του και περισσότερα στη Ζαγορά και στα Αμπελάκια. Για να ξεφύγει από το περιβάλλον, στο οποίο Τούρκοι τοπκοί παράγοντες απειλούσαν τον ίδιο και την οικογένειά του ή, ακόμη, για να ακολουθήσει το γνωστό σε πολλούς Έλληνες της εποχής του πεπρωμένο του μετανάστη που αναζητεί καλύτερη τύχη, ξενιτεύτηκε νέος στην Κωνσταντινούπολη. Στη συνέχεια, στη δεκαετία του 1780, εγκαταστάθηκε στο Βουκουρέστι της Βλαχίας, της μιας από τις δύο αυτόνομες ηγεμονίες του Οθωμανικού Κράτους πις οποίες κυβερνούσαν Έλληνες, οι γνωστοί Φαναριώτες. Ασχολήθηκε με το εμπόριο και τα γράμματα με επιτυχία. Γνωρίστηκε και στα δύο κέντρα που προαναφέραμε με διακεκριμένους Φαναριώτες και λόγιους του Ελληνικού Διαφωτισμού. Χάρη σ' αυτούς, στην έφεσή του να μαθαίνει ξένες γλώσσες και να αφομοιώνει νέες ιδέες, διεύρυνε εντυπωσιακά τους πνευματικούς του ορίζο-

ντες, όπως προκύπτει από το έργο του, που το εξέδωσε, αφού πήγε ο ίδιος δύο φορές στη Βιέννη, το 1790 και το 1796-1797. Αυτό είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτικό για την ανήσυχη ιδιοσυγκρασία του.

Ο Ρήγας, επηρεασμένος από τη Γαλλική Επανάσταση, ξεπέρασε το όραμα του διαφωτιστή και εξελίχθηκε σε φλογερό επαναστάτη, εκφράζοντας προδρομικά το αίτημα για εθνική απελευθέρωση, όπως επίσης για κοινωνική και πολιτική χειραφέτηση. Ο ιστορικός χρόνος για τον Ρήγα κύλησε πολύ γοργότερα απ' όπι των άλλων διακεκριμένων φωτισμένων Ελλήνων. Εκείνοι εργάζονταν προοβλέποντας στο μέλλον, ενώ ο Ρήγας τα τελευταία οκτώ ή εννέα χρόνια της ζωής του, με αύξουσα δυναμική, επιδίωξε να επιταχύνει τον χρόνο, zώντας στον πυρετό ενός επαναστατικού μυστικισμού, γνώριμου στους Γιακωβίνους της Γαλλίας, της Ιταλίας και άλλων ευρωπαϊκών χωρών (βλ. οχετικά Michel Vovelle, *I giacobini e il giacobinismo*, Roma-Bari, Laterza, 1998).

Πριν συλληφθεί στην Τεργέστη, με μια ομάδα συνεργατών του, ήταν έτοιμος να μεταβεί στην Ελλάδα, για να βρεθεί στη Μάνη, στο Σούλι και σε άλλους ελληνικούς τόπους με την πεποίθηση ότι θα μπορέσει, σε μια εποχή μεγάλου επαναστατικού αναβρασμού στην

Pήγας

Ευρώπη, να προκαλέσει μια επιτυχή επανάσταση και να απελευθερώσει την Ελλάδα. Ίσως να μην ήταν τότε δυνατόν να πραγματοποιηθούν οι στόχοι του. Το ενδεχόμενο όμως της αποτυχίας ενός τέτοιου εγχειρήματος και των συνεπειών που θα είχε, πέρασε από τους περιοσότερους Έλληνες οχεδόν απαρατήρητο.

Αντίθετα, η σύλληψη του Ρήγα και των επτά συντρόφων του από τις αυστριακές αρχές στο τέλος του 1797 και στις αρχές του 1798, η παράδοση στις τουρκικές αρχές και η θανάτωσή τους στο Βελιγράδι στις 24 Ιουνίου 1798, έστρεψε τη σκέψη των Ελλήνων –από τότε ως σήμερα– στην αφυπνιστική και επαναστατική σημασία του έργου του και στο δραματικό γεγονός της θυσίας τους. Οι σύντροφοι του Ρήγα που εκτελέστηκαν μαζί μ' αυτόν, όλοι νέοι ηλικίας 22-32 ετών, είναι: Ευστράτιος Αργέντης, έμπορος από τη Χίο, Παναγιώτης Εμμανουήλ, λογιοτής του Ρήγα από την Καστοριά, Ιωάννης Εμμανουήλ, φοιτητής της ιατρικής, αδελφός του προηγούμενου, Δημήτριος Νικολίδης, διδάκτωρ της ιατρικής από τα Γιάννενα, Αντώνιος Κορωνιός, έμπορος στην Τεργέστη από τη Χίο, Θεοχάρης Τουρούντζιας, έμπορος στην Πέστη από τη Σιάτιστα και Ιωάννης Καρατζάς, πρώην νεωκόρος στην ελληνική εκκλησία της Πέστης από τη Λευκωσία.

Ο Ρήγας από τους Έλληνες τιμήθηκε ως μάρτυρας που θυσιά-

στηκε για την πατρίδα και από τους Έλληνες και από τους άλλους λαούς της Βαλκανικής ως πρωτοπόρος επαναστάτης που εργάστηκε για την απελευθέρωση από την ξένη κυριαρχία. Σε πολλούς μάλιστα έγινε αισθητό το μήνυμά του και για κοινωνική και πολιτική χειραφέτηση, ένα ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο των οραματισμών του, που δεν τονίζεται πάντοτε.

Με τον Ρήγα εγκαινιάζεται μια νέα επαναστατική περίοδος που έχει τις ρίζες της στην επαναστατική θεωρία και πράξη του ευρωπαϊκού 18ου αιώνα, της Γαλλικής Επανάστασης και των ανά την Ευρώπη επαναστατικών εταιρειών. Στην περίοδο αυτή ιδρύεται, το 1814, η Φιλική Εταιρεία που προκαλεί την επιτυχή απελευθερωτική Επανάσταση του 1821. Τότε το όνομα του Ρήγα, με τη θυσία του, τα επαναστατικά του τραγούδια και τις αφηγήσεις γι' αυτόν, που κυκλοφόρησαν από στόμα σε στόμα ευρύτατα, πέρασε σύντομα στη σφαίρα του θρύλου και όλο τον 19ο αιώνα και όχι λιγότερο τον 20ό, ως σήμερα, έγινε σύμβολο θυσίας και ριζοσπαστικών οραματισμών, που, πέραν του θαυμασμού, προκαλούν το ενδιαφέρον των μελετητών και των πολιτικά δρώντων προσώπων, καθώς η δύναμη των ιδεών του δεν έχει εξαντληθεί.

B' ΤΟ ΕΡΓΟ

οτην πρωτοτυπία, αλλά στο μήνυμα που έσπειρε και στην επροή που αυτό άσκησε. Με ενδιάμεσο στόχο τη διαμόρφωση μιας νέας πολιτισμικής και πολιτικής συνείδησης, και τελικό την επανάσταση και την απελευθέρωση, ο Ρήγας στη Βιέννη επιδόθηκε, διά του τυπογραφείου των «φιλογενών» αδελφών Πούλιου από τη Σιάτιστα, στην έκδοση μιας σειράς έργων σε δύο φάσεις:

A' φάση (1790)

1. Φυσικής απάνθισμα, από γερμανικές και γαλλικές πηγές σε διαλογική μορφή. Ο Ρήγας, με αυτό το έργο του, οκοπό έχει να δώσει την ευκαιρία να ξεπεραστούν οι δεισιδαιμονίες και τη θέον τους να πάρουν οι έλλογες, επιστημονικές εξηγήσεις. Με μια διαφορετική στάση απέναντι στο φυσικό κόσμο οι άνθρωποι μπορούν να προσανατολίζονται σε μια νέα κοινοθεώρηση, που ουνοφίζεται στο ιδιαίτερα γνωστό: «Οποιος ελεύθερα ουλλογάται, ουλλογάται καλά».

2. Σχολείον των ντελικάτων εραστών. Κι αυτό το έργο, μετάφραση έξι διηγημάτων του Restif de la Bretonne, αποβλέπει σε μια άλλη «μετάβαση»: από τις καταπεσμένες σχέσεις των δύο φύλων της παραδοσιακής αγροτικής κοινωνίας, στην απελευθέρωσή τους, κατά τρόπο, ωστόσο, προσεκτικό, για να μην προκληθούν ανεπιθύμητες αντιδράσεις που θα φέρουν αντίθετο αποτέλεσμα. Γι' αυτό ο Ρήγας τονίζει όπι οι ιστορίες των διηγημάτων δεν προσβάλλουν τις ηθικές αντιλήψεις της εποχής του.

B' φάση (1796-1797)

1. Ηθικός τρίπονς (1796). Στο έργο αυτό διασκευάζονται τα έργα του Marмонтel, Η βοσκοπούλα των Άλπεων και του

Το θέατρο του Ρήγα, Βλάσης Τοστούνης

Έργο φιλοτεχνημένο για την έκθεση που οργάνωσε το Πλανετώμενο Αθηνών και ο Δήμος Αθηναίων, με τίτλο Το θέατρο του Ρήγα.

Metastasio, Τα Ολύμπια. Στο πρώτο, ο Ρήγας οκοπό έχει να αφυπνίσει ουναισθήματα και να τα ουνδέσει με τη φύση και με μια όχι πάντοτε αισιόδοξη αντίληψη ως προς την έκβαση των σχέσεων ανάμεσα στα δύο φύλα. Στο δεύτερο, το ανάλογο ουναισθηματικό κλίμα αναπτύσσεται στην ελληνική αρχαιότητα, σ' έναν κόσμο που, αυτή την εποχή στην Ευρώπη με την επίδραση του κλασικισμού, αναδεικνύεται και εξυψώνεται. Για τον Ρήγα η αναφορά σ' αυτόν τον κόσμο του προγονικού κλέους είναι μια καλή ευκαιρία σύνδεσης του παρόντος με εκείνο το παρελθόν.

2. Barthélémy, Περιηγήσεις του νέου Αναχάρσιδος εις την Ελλάδα. Αν στην Ευρώπη υπό την επίδραση του κλασικισμού το ενδιαφέρον των λογίων οτρέφεται στη συγγραφή τέτοιων έργων, που αναδεικνύουν και εξιδανικεύουν την αρχαιότητα, για τον Ρήγα αυτά έχουν ένα νόημα ακριβέστερο: να γνωρίσουν οι Έλληνες τι είχαν, τι έχασαν και τι τους πρέπει, να τους γεννηθεί ο πόθος να γίνουν οι πραγματικοί απόγονοι εκείνων των ένδοξων αρχαίων προγόνων τους.

3. Χάρτα της Ελλάδος (1797). Στο πολύμορφο αυτό έργο, που εκδόθηκε σε δώδεκα φύλλα, αποτυπώνονται όσα περιγράφονται στο Νέο Ανάχαρση, και όχι

μόνο. Με τον χάρτη προβάλλεται ο ελληνικός κόσμος από τον Δούναβη έως την Κρήτη κι από τα Ιόνια Νησιά έως τη Μικρά Ασία διαχρονικά. Ο Ρήγας, αναδεικνύοντας και πάλι ιδιαίτερα τον αρχαίο ελληνικό κόσμο, επιχειρεί να διεγείρει τους Έλληνες, ώστε να απαλλαγούν από την κατάσταση υποταγής και να προετοιμαστούν για την ανάληψη δράσης.

4. Χαλκογραφία Μεγάλου Αλεξάνδρου (έργο Franz Müller).

Και εδώ η πρόθεση είναι προφανής.

5. *Νέα Πολιτική Διοίκηση των κατοίκων της Ρούμελης, της Μικράς Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και της Βλαχομπογδανίας.* Σ' αυτό το έργο του Ρήγα, το βασικότερο από όλα τα άλλα, περιλαμβάνονται: Η Επαναστατική Προκήρυξη, η Διακήρυξη των Δικαίων του Ανθρώπου, το Σύνταγμα, ο Θουριός, ο Ύμνος Πατριωτικός.

Τα Δίκαια του Ανθρώπου και το Σύνταγμα είναι εκλαϊκευμένη μεταφορά του γαλλικού συντάγματος του 1793, του ποτο ριζοσπαστικού από τα τρία που συντάχθηκαν στη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης (1791, 1793, 1795). Με την Επαναστατική Προκήρυξη ο Ρήγας απευθύνεται σ' όλους τους λαούς της (ευρωπαϊκής και μικρασιατικής) Οθωμανι-

κής Αυτοκρατορίας (ακόμη και στους Τούρκους) αδιακρίτως θρησκείας και κοινωνικής τάξης. Στο Σύνταγμα οραματίζεται την «Ελληνική Δημοκρατία», που θα συμπεριλαμβάνει «διάφορα γένη και θρησκείας» με επίσημη γλώσσα την ελληνική, θα στρέφεται κατά του δεσποτισμού, θα τάσσεται υπέρ της ανεξιθρησκίας, των ατομικών δικαιωμάτων, της δημοκρατίας, του δικαιώματος της αντίστασης, της δημόσιας εκπαίδευσης, της λαϊκής κυριαρχίας, της καθολικής ψηφοφορίας, της συναδέλφωσης των λαών.

Ανάλογα, απευθύνεται και στον Θουριό σε όλους τους λαούς (Βούλγαρους, Αρβανίτες, Αρμένιους, Ρωμιούς, αράπηδες και άσπρους, Λαζαρούς, Μαλτέζους, σ' έναν αριθμό πασάδων, όπως ο Παοβάνογλου στο Βιδίνι, στους λαούς έως τους ποταμούς Σάβα και Δούναβη και έως τη Μαύρη Θάλασσα, από τη Βοσνία έως την Αραπιά κι έως το Χαλέπι).

Αντίθετα στον Ύμνο Πατριωτικό στρέφεται στον ορθόδοξο χριστιανό, στο Γένος, και αναφέρει γνωστούς προεπαναστατικούς καπετάνιους, όπως τους Μπότοαρη, Μπουκουβάλα, Καραϊσκό, Μπασδέκη, Σταθά, Στορνάρη, Κοντογιάννη, Βαρνακιώτη, Ζαχαριά, Κολοκοτρώνη, τους

Βελεστίνο, Σπύρος Βασιλείου (1902 – 1985)

Ξυλογραφία 9x9 εκ. Από το βιβλίο του Άγι Θέρου Η Δρακογεννή, Αθήνα, 1943. Συλλογή Νίκου Γρηγοράκη.

οποίους επιχειρεί να συναγείρει για να επιτύχει η επανάσταση κατά της «Τουρκιάς». Μάλιστα, για να εξάφει το πατριωτικό οθέντος των Ελλήνων θυμίζει τον Λεωνίδα με τους 300 και τον Αλέξανδρο. Είναι προφανές ότι ο Ρήγας άλλο όραμα έχει από την *Επαναστατική Προκήρυξη* και από τον Θούριο και άλλο από τον *Ύμνο Πατριωτικό*.

Στα δύο πρώτα το όραμα είναι κοντά στις προοδοκίες των Φαναριώτων, η αυτοκρατορία να περάσει σε ελληνικά χέρια, όπως ήταν πριν το 1453. Ταυτόχρονα, όμως, υπερβαίνει αυτές τις προοδοκίες. Γιατί οι Φαναριώτες, που υπολόγιζαν να περιέλθει σταδιακά η εξουσία σ' αυτούς, είχαν δεχθεί, από τις ιδέες του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, το πολύ τη φωτισμένη δεοποτεία, ενώ ο Ρή-

γας, αντλώντας από το πνεύμα της ριζοσπαστικής περιόδου της Γαλλικής Επανάστασης, τάσσεται κατά του δεοποτισμού και υπέρ ενός καθαρά δημοκρατικού πολιτεύματος. Στον *Ύμνο Πατριωτικό* όμως η επανάσταση παίρνει ελληνικό εθνικό χαρακτήρα. Στοχεύει στη συγκρότηση εθνικού κράτους.

Πρόκειται για δύο οράματα που συνυπάρχουν στη συνείδηση του Ρήγα και όχι μόνο. Από αυτά, το δεύτερο, αποδείχθηκε πιο ρεαλιστικό κατά την Επανάσταση, μιλονόπη η έναρξή της τον Φεβρουάριο του 1821 από Ιάσιο της Μολδαβίας, της άλλης παραδουνάβιας ηγεμονίας, δείχνει ότι η Φιλική Εταιρεία δεν είχε παραιτηθεί από το πρώτο.

Γ' ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

Hη πραγματοποίηση του επαναστατικού οράματος του Ρήγα ίσως δεν ήταν τότε εφικτή παρά το γενικότερο επαναστατικό κλίμα που δημιούργησε η Γαλλική Επανάσταση από την Ευρώπη.

Όπι έπραξε, ωστόσο, έχει μια ιδιαίτερη ιστορική σημασία, γιατί ο Ρήγας εκινείτο από την ίδια κατεύθυνση με την ιστορία του καιρού του και γιατί πρόσθεσε τη δική του ταχύτητα από την ταχύτητα της ιστορίας του ελληνικού και του ευρύτερου βαλκανικού χώρου. Ο ορμητικός λόγος του, λόγος προδρομικών παρεμβάσεων, η θυσία του, που είχε μια εκπληκτική δυναμική, και ο επαναστατικός ανθρωπισμός του ζουν ακόμη και σήμερα και δεν θα πάψουν να είναι σημείο αναφοράς και στο μέλλον.

Ο Γάλλος σοσιαλιστής Jean Jaurès ονειρευόταν ένα ταξίδι στο παρελθόν, ελπίζοντας να βρει μια θέση να καθίσει κοντά στον Ροβεσπιέρο στη Λέσχη των Γιακωβίνων. Ένα ανάλογο δικό μας ταξίδι, μέσα από την ίδια δεκαετία, του 1790, θα ήταν –τι όνειρο– να βρεθούμε κοντά στον Ρήγα και στους συντρόφους του, να ζήσουμε τον επαναστατικό τους πυρετό, να ακούσουμε με τα ίδια μας τα αυτιά τους οραματισμούς τους, να τραγουδήσουμε μαζί τους τον Θούριο και να τους συμπαρασταθούμε από την έσχατη αγωνία τους.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
Ιστορικός

Pήγας

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Kαθώς ο 18ος αιώνας πλησιάζει προς το τέλος του, οημαντικά γεγονότα συγκλονίζουν τον ευρωπαϊκό χώρο. Ξεσπά η Γαλλική Επανάσταση, ο Βοναπάρτης προχωρεί στην Ιταλία, και οι Γάλλοι φτάνουν στο Ιόνιο. Στα απελευθερωμένα Επτάνησα επικρατεί μεγάλος πατριωτικός ενθουσιασμός, στην υπόλοιπη Ελλάδα γεννιούνται ελπίδες ελευθερίας, αλλά παράλληλα, σ' όλο τον ελληνικό χώρο, οι αντιθέσεις ανάμεσα στις παλιές και τις καινούριες τάξεις, στις παλιές και τις καινούριες ιδέες γίνονται ακόμη πιο βαθιές. Όλες αυτές οι αντιδράσεις «μεταφράζονται» σε άφθονη οαστιρική ποίηση και κυρίως σε πλήθος τραγουδιών, οι οποίων μπορούμε να πούμε ότι συγκριτούν την πατριωτική ποίηση της εποχής. Το πιο οημαντικό δημιούργημα αυτής της ποίησης είναι αναμφισβήτητα ο Θούριος του Ρήγα Βελεστινλή:

Ως πότε, παλιάρια, να ζούμεν στα στενά,
μονάχοι, οι λιοντάρια, στις ράχες, στα βουνά; ...

Τα δύο τελευταία έντυπα του Ρήγα, όπως είναι γνωστό, κατασχέθηκαν από την αυστριακή αυτονομία και δεν μας έχει οώθει

κανένα αντίτυπό τους. Από χειρόγραφα όμως αντίγραφα γνωρίζουμε όλο το περιεχόμενο του ενός από αυτά. Ήταν ένα φυλλάδιο σε μεγάλο σχήμα και είχε τον τίτλο *Νέα Πολιτική Διοίκησις*. Σ' αυτό ο Ρήγας είχε τυπώσει τον Θούριο, την Επαναστατική Προκήρυξη, τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Σύνταγμα, με το οποίο θα έπρεπε να κυβερνηθεί ολόκληρος ο ευρύτερος βαλκανικός χώρος, όταν θα απελευθερωνόταν.

Το δεύτερο χαμένο έντυπο του Ρήγα ήταν ένα Εγκόλπιο για τους αγωνιστές της ελευθερίας. Περιείχε στρατιωτικές οδηγίες, μια δημοκρατική κατήχηση και δύο επαναστατικά τραγούδια. Από τα περιεχόμενα του εντύπου αυτού τα μόνα που οώθηκαν είναι τα δύο τραγούδια. Το ένα από αυτά είναι γνωστό ως Ύμνος Πατριωτικός. Λίγο πριν εκτελεσθεί ο Ρήγας, ένας από τους συντρόφους του που πέρασε στα Επτάνησα, ο Χριστόφορος Περραιβός, το τύπωσε στην Κέρκυρα μαζί με τον Θούριο. Αρχίζει με τους στίχους:

Όλα τα έθνη πολεμούν
και στους πράννους των ορμούν ...

ΕΛΕΥΘΕΡΓΑ

(1)

Τ Σ Ο' Τ Η Σ

ΘΟΥΡΙΟΣ,

Η τοι Ορμητικός Πατριωτικός Ύμνος πρώτος, εἰς τὸν ἥχον,

ΜΙΑ ΠΡΟΣΤΑΓΗ ΜΕΓΑΛΗ.

Ως τὸν πελινέα τὰ ζύμια τὰ στάζει,
Μοράχοι σὲ λιοντάρια, στᾶς βάχαις σὲ βυγά;
Σπελαῖς τὰ κετακῦσαι, τὰ βλίπτωμα κλαδιά;
Νὰ φίνγομ' απ' τὴν Κέσμον, γιὰ τὰς πικρὸς σκλαβιά.
Νὰ χάνεμεν αδίλφου, Πατρίδη, ἐ Γεῖτη,
Τὺς φίλους, τὰ παδιάμας, κι ὅλης τῆς συγγενεῖ.
Καλλιόπει μάτις ὄφες ἴλιονθηρα ζῶι,
Παρά συρόντα χεύτει σπλαχνά, σὲ συλλαχή.
Τι, εἰς ὀφιλῆ μὲν ζέση, καὶ πίστι σὲ σκλαβία,
Σπωχάσει πῶς σὲ φίλην κάθ' ὄφες σὲ φατία;
Βιξύρει, Δραγγόρο, Α' φίτης κι ἀτ σαθῆ,
Ο' Τυρανόρο, αδίκοις, σὲ κέμην τὰ χαδῆς.
Δυνλίθεις ὅλι ἴμιέις, σὲ ὅπι κι ἀτ σοὶ πῆ,
Κι ἀντὶ πατσχίζει πάλιν, τὸ αἴμασεν τὰ τίθ.
Ο' Σύτζο, κι ὁ Μυρόζης, Πιτσύκης, Σασταβής,
Γύικας, ἐ Μανερόγιαν, πεθείστην οὐτ' τὰ ιδῆς.
Αἰδρύει Καπιτάνει, Παπάδη, λαϊκοί,
Σκοτώθηκαν κι Αἰγαδηί, μι' αὖτες σπονδή.
Κι ἀμίτρετ' ἔλλοι πέσοι, ἐ Τύχης, ἐ Ρ' αριτή,
Ζελώ, ἐ πλῆπε χάρην, χαζίς κάρματ' φερμή.
Ελέπη μ' οἷς ξέλοι, σὲ Τύπη τὴν καυεῖτ,
Νὰ κέμωμεν τὰς ὄφες, ἴστοισα σὲ Σταυρό.

Θούριος, ἡ τοι Ορμητικός Πατριωτικός Ύμνος Πρώτος εἰς τὸν ἥχον
Μια Προσταγή Μεγάλη, Ρήγας Βελεστινῆς (1757-1798)

Κέρκυρα, 1798. Ακαδημία Αθηνών.

και τραγουδιόταν στον σκοπό του περίφημου γαλλικού επαναστατικού τραγουδιού «Η καρμανιόλα». Το άλλο τραγούδι του Εγκόλπιου αρχίζει με τους στίχους:

Τι καρτερείτε, φίλοι και αδελφοί,
και δεν κινείτε γλώσσαν, καρδιάν, σπαθί; ...

και τραγουδιόταν στο σκοπό του πολύ διαδεδομένου, και τότε και αργότερα, γερμανοελβετικού τραγουδιού «Τον βίον χαρείτε».

Ο θρύλος, που δικαιολογημένα κάλυψε τη ζωή και τη δράση του Ρήγα ύστερα από τον μαρτυρικό του θάνατο, δημιούργησε στους μεταγενέστερους την εντύπωση πως όλα σχεδόν τα πατριωτικά τραγούδια των προεπαναστατικών ή και των πρώτων επαναστατικών χρόνων ήταν έργα του Ρήγα. Ένα απ' αυτά είναι η «Ελληνική Μασσαλιώτις», που τραγουδιόταν στον σκοπό του αντίστοιχου γαλλικού τραγουδιού (από το οποίο αντλούσε και τους πρώτους του στίχους):

Δεύτε παίδες των Ελλήνων,
ο καιρός της δόξης ήλθεν...

Ανάμεσα σ' αυτούς, που το απέδιδαν στον Ρήγα, ήταν και ο Μπάυρον. Το πιθανότερο όμως είναι πως μόνο τα τρία τραγούδια που περιλαμβάνονταν μέσα στα τελευταία έντυπα του Ρήγα μπορεί να είναι δικά του. Καθώς μάλιστα στις εκδόσεις του ο Ρήγας φιλοξενούσε συχνά και κείμενα των συνεργατών του, δεν αποκλείεται μόνο ο Θούριος τελικά να είναι σίγουρα δικός του.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Σ. ΠΙΣΤΑΣ

Φιλόλογος

PÍNVOC